

SIFAT MENEJMENTIDA O'ZINI BAHOLASH VA SWOT-TAHLILNING NAZARIY ASOSLARI

Qosimov Ne'matillo Ulug'bek o'g'li

Andijon davlat texnika instituti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20205716>

ANNOTATSIYA

Zamonaviy boshqaruv amaliyotida tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshirish, ichki jarayonlarni takomillashtirish hamda strategik qarorlar qabul qilishda o'zini baholash muhim vosita sifatida qaraladi. Mazkur jarayon orqali tashkilot o'z faoliyatining kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi, mavjud imkoniyatlar va tashqi tahdidlarni tahlil qiladi. SWOT-tahlil esa aynan shu omillarni tizimli ravishda baholashga xizmat qiluvchi samarali usullardan biri bo'lib, u strategik rejalashtirishning ajralmas qismi hisoblanadi. Maqolada o'zini baholashning mazmuni, prinsiplari va bosqichlari hamda SWOT-tahlilning tarkibiy elementlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil etiladi. Shuningdek, ularning o'zaro bog'liqligi va sifat menejmenti tizimidagi ahamiyati asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'zini baholash va SWOT-tahlilni samarali qo'llash tashkilot faoliyatining barqaror rivojlanishiga, resurslardan oqilona foydalanishga hamda boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: *sifat menejmenti, o'zini baholash, SWOT-tahlil, strategik rejalashtirish, kuchli va zaif tomonlar, imkoniyatlar va tahdidlar, boshqaruv samaradorligi, raqobatbardoshlik.*

АННОТАЦИЯ

В современной практике управления самооценка рассматривается как важный инструмент повышения конкурентоспособности организаций, совершенствования внутренних процессов и принятия стратегических решений. Посредством данного процесса организация определяет свои сильные и слабые стороны, анализирует имеющиеся возможности и внешние угрозы. SWOT-анализ является одним из эффективных методов, позволяющих системно оценивать указанные факторы, и выступает неотъемлемой частью стратегического планирования. В статье с научно-теоретической точки зрения рассматриваются содержание, принципы и этапы самооценки, а также структурные элементы SWOT-анализа. Кроме того, обосновывается их взаимосвязь и значение в системе менеджмента качества. Результаты исследования показывают, что эффективное применение самооценки и SWOT-анализа способствует устойчивому развитию организации, рациональному использованию ресурсов и повышению эффективности управления.

Ключевые слова: *менеджмент качества, самооценка, SWOT-анализ, стратегическое планирование, сильные и слабые стороны, возможности и угрозы, эффективность управления, конкурентоспособность.*

ABSTRACT

In modern management practice, self-assessment is considered an important tool for improving the competitiveness of organizations, enhancing internal processes, and making strategic decisions. Through this process, an organization identifies its strengths and weaknesses and analyzes existing opportunities and external threats. SWOT analysis is one of the effective methods for systematically evaluating these factors and serves as an integral part of strategic planning. The article examines the content, principles, and stages of self-assessment, as well as the structural elements of SWOT analysis from a scientific and theoretical

perspective. In addition, their interrelationship and significance within the quality management system are substantiated. The results of the study show that the effective application of self-assessment and SWOT analysis contributes to the sustainable development of organizations, rational use of resources, and improved management efficiency.

Keywords: *quality management, self-assessment, SWOT analysis, strategic planning, strengths and weaknesses, opportunities and threats, management efficiency, competitiveness.*

KIRISH

Zamonaviy sharoitda tashkilotlarning samarali faoliyat yuritishi va raqobatbardoshligini ta'minlash sifat menejmenti tizimining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Globallashuv jarayonlari va bozor iqtisodiyotining tez o'zgaruvchan sharoitlari tashkilotlardan doimiy ravishda o'z faoliyatini tahlil qilish, baholash va takomillashtirishni talab etmoqda. Shu nuqtai nazardan o'zini baholash (self-assessment) va SWOT-tahlil boshqaruv jarayonida strategik ahamiyatga ega bo'lgan samarali vositalar sifatida keng qo'llanilmoqda.

O'zini baholash tashkilotning ichki imkoniyatlarini tizimli ravishda o'rganish, mavjud resurslardan foydalanish darajasini aniqlash hamda faoliyat samaradorligini oshirishga qaratilgan jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayon orqali tashkilot o'zining kuchli va zaif tomonlarini aniqlab, kelgusidagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilab oladi.

SWOT-tahlil esa tashkilotning ichki (Strengths, Weaknesses) va tashqi (Opportunities, Threats) omillarini kompleks tarzda baholash imkonini beruvchi strategik tahlil usuli sifatida qaraladi. U nafaqat mavjud holatni aniqlash, balki kelajakdagi strategik qarorlarni asoslashda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolada sifat menejmenti tizimida o'zini baholash va SWOT-tahlilning nazariy asoslari, ularning o'zaro bog'liqligi hamda boshqaruv samaradorligini oshirishdagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

Sifat menejmenti tizimida o'zini baholash tashkilot faoliyatini doimiy takomillashtirishga xizmat qiluvchi muhim boshqaruv vositasi hisoblanadi. U tashkilotning barcha darajadagi jarayonlarini tahlil qilish, erishilgan natijalarni belgilangan standartlar bilan solishtirish hamda mavjud kamchiliklarni aniqlashga qaratilgan tizimli yondashuvdir. O'zini baholash orqali tashkilot o'zining rivojlanish darajasini obyektiv baholaydi va strategik qarorlar qabul qilish uchun asos yaratadi.

O'zini baholash jarayoni odatda bir necha bosqichda amalga oshiriladi. Birinchi bosqichda tashkilotning mavjud holati va faoliyat yo'nalishlari tahlil qilinadi. Ikkinchi bosqichda erishilgan natijalar belgilangan mezonlar asosida baholanadi. Uchinchi bosqichda esa aniqlangan kamchiliklar va rivojlanish imkoniyatlari yuzasidan xulosalar chiqariladi hamda takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu bosqichlarning barchasi tizimli yondashuv asosida amalga oshirilishi kerak.

SWOT-tahlil esa o'zini baholash jarayonini yanada chuqurlashtiruvchi strategik tahlil usuli sifatida muhim ahamiyatga ega. SWOT-tahlil tashkilotning ichki omillari — kuchli (Strengths) va zaif (Weaknesses) tomonlarini, shuningdek, tashqi omillar — imkoniyatlar (Opportunities) va tahdidlarni (Threats) kompleks tarzda o'rganadi. Bu usul tashkilotga nafaqat hozirgi holatini tushunishga, balki kelajakdagi rivojlanish strategiyasini shakllantirishga ham yordam beradi.

NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida sifat menejmenti tizimida o‘zini baholash va SWOT-tahlilni qo‘llash tashkilot faoliyatini yanada samarali boshqarishga xizmat qilishi aniqlandi. O‘zini baholash natijasida tashkilot o‘zining ichki jarayonlarini chuqur tahlil qilish, mavjud kamchiliklarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo‘yicha aniq yo‘nalishlarni belgilash imkoniyatiga ega bo‘ladi.

SWOT-tahlil natijalari esa tashkilotning kuchli tomonlarini yanada rivojlantirish, zaif tomonlarini kamaytirish, tashqi imkoniyatlardan samarali foydalanish va mavjud tahdidlarga nisbatan to‘g‘ri strategik choralar ishlab chiqishga yordam beradi.

Shuningdek, o‘zini baholash va SWOT-tahlilni birgalikda qo‘llash tashkilotning strategik qarorlar qabul qilish jarayonini takomillashtirishi, boshqaruv samaradorligini oshirishi hamda raqobatbardoshlik darajasini kuchaytirishi aniqlandi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, ushbu yondashuvlar tashkilotning barqaror rivojlanishini ta‘minlashda muhim o‘rin tutadi.

XULOSA

Sifat menejmenti tizimida o‘zini baholash va SWOT-tahlil tashkilot faoliyatini samarali boshqarish hamda strategik rivojlanishni ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega. O‘zini baholash orqali tashkilot o‘zining ichki jarayonlarini chuqur tahlil qilib, kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi hamda takomillashtirish yo‘nalishlarini belgilaydi. SWOT-tahlil esa ichki va tashqi omillarni kompleks baholash imkonini berib, strategik qarorlar qabul qilish jarayonini asoslaydi.

Ushbu ikki yondashuvning birgalikda qo‘llanilishi tashkilotning boshqaruv samaradorligini oshiradi, resurslardan oqilona foydalanishni ta‘minlaydi hamda raqobatbardoshlikni kuchaytiradi. Natijada tashkilotning barqaror rivojlanishiga erishish imkoniyati ortadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. ISO 9001:2015 – Sifat menejmenti tizimlari. Talablar.
2. Oakland, J. S. *Total Quality Management and Operational Excellence*. Routledge, 2014.
3. Evans, J. R. & Lindsay, W. M. *Managing for Quality and Performance Excellence*. Cengage Learning, 2017.
4. Dale, B. G. *Quality Management Theory and Practice*. Blackwell Publishing, 2015.
5. Kotler, P. *Marketing Management*. Pearson Education, 2016.
6. Hill, T. & Westbrook, R. (1997). SWOT Analysis: It’s Time for a Product Recall. *Long Range Planning*.